

Problematika iniciace inovací v současné stavební praxi v ČR

Gabriela Kocourková

Abstrakt

Tato práce mapuje problematiku inovací a inovačního podnikání jak v ČR, tak i v rámci Evropské unie. Popisují se zde snahy EU o nastartování inovačních procesů v jednotlivých zemích. Tím základním novým nástrojem Evropské unie je nově vytvořená Unie inovací, které má vyřešit a vylepšit podmínky v přístupu k financím.

Ale podpora zvenčí nestačí, hlavní iniciace inovačních procesů musí přijít od vlastníků a managementu podniků. Současná stále tvrdší konkurence, globalizace výroby a trhů i nástup nových technologií činí úspěchy podniků závislými na efektivitě a intenzitě inovačních aktivit. Proto musí vrcholný management podniků maximálně využívat svého podnikového inovačního potenciálu, neboť přežije jen ten, kdo inovuje.

Práce se soustředí na současné nejvíce využívané inovační metody, které pomáhají nastartovat a hledat řešení inovačních procesů. Většina těchto metod je zaměřena především na inovování produktů a distribuci zboží. Snad žádná metoda se ani okrajově nezmiňuje o možnosti jejího využití ve stavební výrobě, což je zarážející. Vyvolává to dojem, že stavebnictví je neměnné a inovacemi nezasažené.

Cílem práce je zjistit a analyzovat skutečný stav v oblasti inovací v současné stavební praxi na základě informací získaných šetřením ve firmách pohybujících se ve stavebním průmyslu v ČR.

Abstract

This work presents the issue of innovation and innovative entrepreneurship in both the Republic and within the European Union. There are Described here the EU's efforts to start innovative processes in various countries. This new basic instrument of the European Union is newly created Innovation Union, which has resolved to improve conditions and access to finance.

But not enough support from the outside, the main initiation process innovation must come from the owners and management companies. The current increasingly competitive environment, globalization of production and markets and the emergence of new technologies, business success are dependent on the efficiency and intensity of innovation activities. Therefore, the top management of companies has to maximize the use of his company's innovation potential, since it survives only one who innovates.

The work focuses on the current most used innovative methods to help to find solutions to start innovation processes and to find their solutions. Most of these methods is focused on product innovation and distribution of goods. Perhaps no method mentions the possibility of its use in construction, what is striking. This raises the impression that the building is stable and unaffected by innovations.

The aim is to identify and analyze the actual state of innovation in current construction practice on the basis of information obtained in the investigation of moving companies in the construction industry in the Czech Republic.

1. Úvod

Tato práce mapuje problematiku inovací a inovačního podnikání v ČR. Stát i Evropská unie si v posledním období velmi výrazně uvědomuje, že bez neustálé podpory inovací, výzkumu a vývoje nebudou moci firmy konkurovat celosvětovému vývoji.

Jen podpora zvenčí nestačí, hlavní iniciace inovačních procesů musí přijít od vlastníků a managementu podniků. Současná stále tvrdší konkurence, globalizace výroby a trhů i nástup nových technologií činí úspěchy podniků závislými na efektivitě a intenzitě inovačních aktivit. Proto musí vrcholný management podniků maximálně využívat svého podnikového inovačního potenciálu, neboť přežije jen ten, kdo inovuje.

Práce se soustředí na současné nejvíce využívané inovační metody, které pomáhají nastartovat a hledat řešení inovačních procesů. Většina těchto metod je zaměřena především na inovování produktů a distribuci zboží. Snad žádná metoda se ani okrajově nezmiňuje o možnosti jejího využití ve stavební výrobě, což je zarážející. Vyvolává to dojem, že stavebnictví je neměnné a inovacemi nezasážené.

Cílem práce je zjistit a analyzovat skutečný stav v oblasti inovací v současné stavební praxi na základě informací získaných šetřením ve firmách pohybujících se ve stavebním průmyslu v ČR.

2. Inovace

O inovacích a kreativitě se v posledních letech hodně diskutuje a to nejenom v podnikatelských kruzích, ale i na úrovni vlády a Evropské unie. Je to přirozené, neboť podnikání, které se o inovace neopírá, má jen malou šanci na úspěch. To si samozřejmě uvědomuje i vláda a snaží se inovace v podnikání podporovat.

Co to je vlastně inovace? Tento pojem prodělal dlouhý historický vývoj. První ho začal používat J. A. Schumpeter, který vypracoval teorii inovací[1]. Na něho později navazovali i další autoři, například P. F. Drucker, F. Valenta, M. Švejda. Podle odborníků by se inovace dala definovat např. takto:

- Inovace představují sérii vědeckých, technických, organizačních, finančních, obchodních i jiných činností, jejichž cílem je vznik nového nebo podstatně zdokonaleného produktu (výrobku, technologie nebo služby) efektivně umístěného na trh. Výzkum a vývoj jsou jednou z těchto činností [2].
- Inovace je obnova a rozšíření škály výrobků a služeb a s nimi spojených trhů, vytvoření nových metod výroby, dodávek a distribuce, zavedení změn řízení, organizace práce, pracovních podmínek a kvalifikace pracovní síly [3].
- Inovace vyjadřuje změnu a novinky, např. zavádění vědeckého a technického pokroku, nových druhů výrobků. V důsledku inovací dochází k úsporám práce a přírodních zdrojů. Inovace dělíme na inovace výrobové (produktové) - tvoří cca 70 % všech inovací, inovace technologické - cca 28 %, inovace materiálové - cca 2 % [4].
- Jakákoliv změna ve vnitřní struktuře výrobního organismu[5].

Drucker představuje inovace a podnikavost jako smysluplné a systematické disciplíny, které vysvětlují a analyzují výzvy a příležitosti America's new entrepreneurial economy. V jeho díle - Inovace a podnikavost vysvětluje, co zavedené podniky, veřejné instituce, poskytující služby, a nové podniky potřebují vědět a dělat, aby uspěly v dnešní ekonomice. [6]

Pokračovatelem myšlenek Schumpetera se u nás stal Valenta. Valenta s definicí inovací dále pracuje: vyjmenovává řady inovací, od těch nejjednodušších, které jen udržují podnik (systém) ve stavu, v jakém je, až po ty nejsložitější, které opouštějí i dosavadní základní principy. [5,7]

Další podnětná témata, jako jsou rozptyly inovačních efektů, prvotní elementy výrobních organismů a jejich vztahy, či řetězení inovací přehledně zpracoval prof. Vlček [8]

3. Typy inovací

Pokud se budeme dále věnovat analýzou současného stavu inovací v konkrétních firmách, je nutné uvědomit si, jaké typy inovací ve firmě mohou vznikat. Na tuto problematiku existuje několik názorů například J. A. Schumpeter navrhl seznam různých typů inovací[1]:

- Uvedení nového výrobku nebo kvalitativní změna již existujícího výrobku.
- Procesní inovace, která je nová v určitém odvětví.
- Otevření nového trhu.
- Vývoj nových zdrojů surovin či jiných vstupů.
- Změny v řízení a organizaci výroby.

Ale v současné době převládá dělení typů inovací na čtyři širší kategorie změn – tzv. 4P inovací [9]:

- Inovace produktu – změna produktu nebo službě, která nějaká organizace nabízí.
- Inovace procesu – změna ve způsobu, jakým jsou produkty nebo služby vytvářeny a dodávány.
- Inovace pozice – změna kontextu, ve kterém se určité produkty nebo služby uvádějí na trh.
- Inovace paradigmatu – změna v základovém mentálním modelu, který tvoří rámec toho, co organizace dělá.

V reklamních materiálech mnohých firem se často dočteme, že firma „inovuje“. Pokud se ale budeme zjišťovat podrobnosti o konkrétních provedených krocích - jak je provedla a ještě budeme chtít zjistit, kolik jim určité změny přinesly zisku a jak byly finančně či jinak náročné, zjistíme, že ne vše je tak idylické.

Jaké je realita ve většině podniků? Podle Jána Košturiaka[10]:

- Inovace často nejsou tím nejdůležitějším
- Často je zaměření na jistotu a vyhýbání riziku
- Není správně nastavený, nebo úplně chybí, marketingový informační systém
- Příliš často záleží jen na síle vlastníků a vrcholových manažerů

Spojením mezi vědeckým objevem a zajištěním praktických výsledků, kterým říkáme technologie, je klíčem k vytváření blahobytu jednotlivců a bohatství podniků a národů. Uvádí se, že technologie stojí za polovinou ekonomického růstu rozvinutých zemí. [4] Přesto ale bývá vazba mezi vědeckým objevem a vývojem nové technologie špatně chápána.

4. Výrobní a procesní inovace ve stavebním podniku

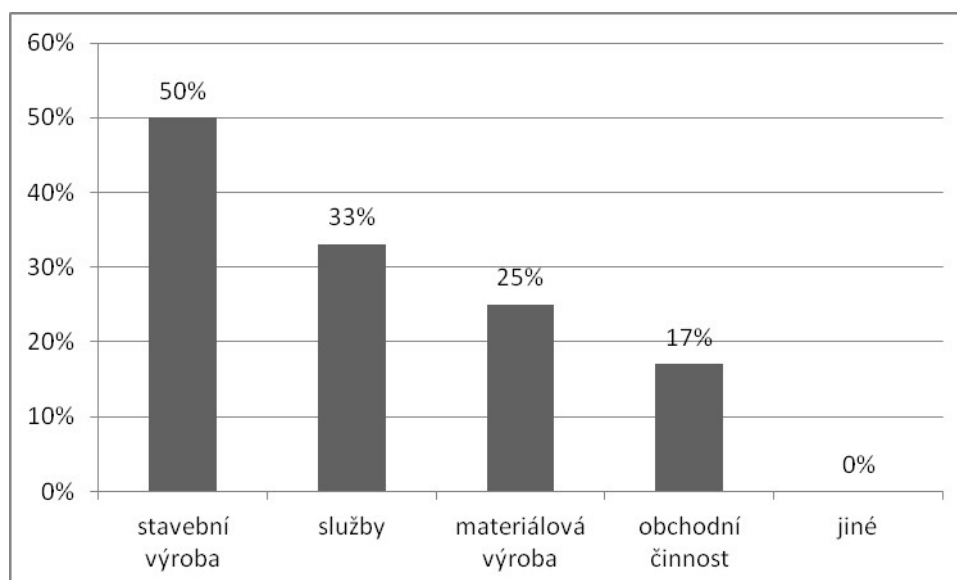
Na základě průzkumu, který jsem provedla v roce 2012 ve firmách, jsem zjistila, že většina malých a středních podniků provádí inovace nárazově a nepravidelně - reagují zejména na požadavky zákazníků.

Oslovila jsem asi 50 firem podnikajících ve stavebnictví v ČR, a to jak firmy orientující se na stavební výrobu, materiálovou výrobu, služby a obchodní činnost. Kritériem pro oslovení bylo v první řadě jejich aktivní účast při podávání žádostí o grant v Grantové agentuře ČR a Technologické agentuře ČR, teprve posléze jsem oslovila ostatní velké a známé firmy podnikající ve stavebnictví v ČR.

4.1 Výsledky průzkumu

Návratnost odpovědí byla překvapující, odpovědělo asi 30 % firem a to ve velmi krátké době. Výrobní náplň firem je zobrazena v následujícím grafu:

Obr 1: Zaměření firem

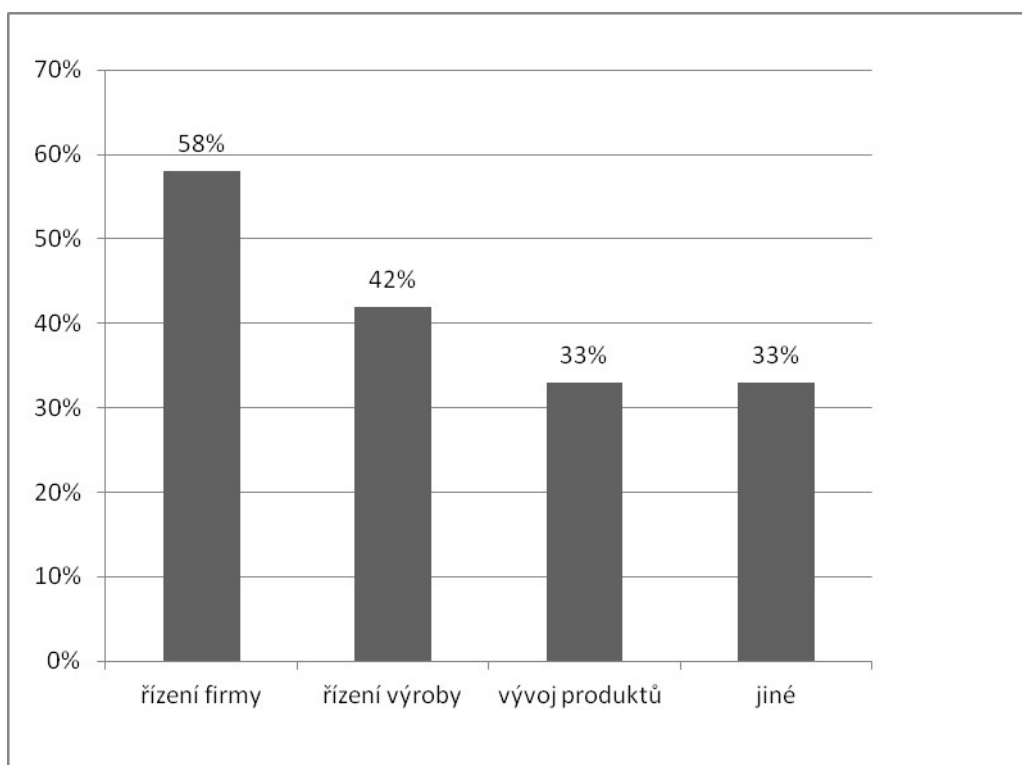

Proces inovací je podnikateli vnímán jako rozhodně důležitá součást činnosti jejich firmy. Většina firem má aktivní zkušenost s procesem inovací (91 % řídicích pracovníků uvedlo, že provádějí ve své firmě alespoň příležitostně inovace). Ale jen asi polovina firem má oddělení (zodpovědnou osobu), která se zabývá vývojem, výzkumem nebo inovacemi.

Výsledek není překvapivý, řízení inovací není jednoduchý proces, systémový přístup používají spíše středně velké firmy, výrobně nebo exportně orientované v silně konkurenčních odvětvích. Ostatní firmy význam inovací chápou, ale provádí je spíše intuitivně – na základě požadavků zákazníků.

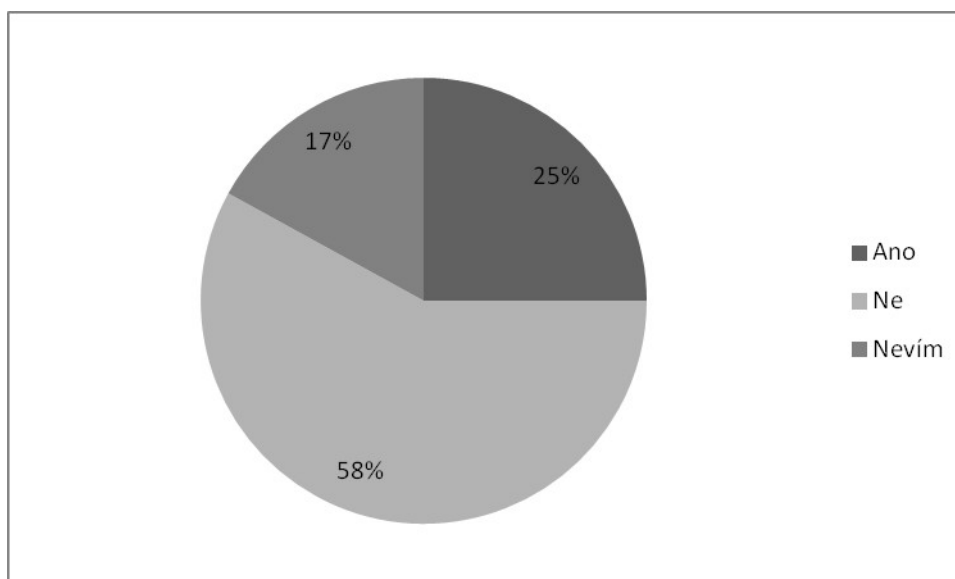
Zajímavé je, ve kterých oblastech firmy inovace zavádí, převládají inovace v řízení firmy a výroby. Výsledky jsou přehledně ukázány v následujícím grafu:

Obr 2: Oblasti, ve kterých firmy inovace zavádí.

Pro mě velmi překvapujícím zjištěním bylo, že se firmy téměř vůbec nezajímají o efektivitu vložených prostředků do inovací! Při bližším zkoumání – rozhovory s dotčenými pracovníky v konkrétních firmách - považují za úspěšnou inovaci pouze například obchodní úspěšnost konkrétního inovovaného výrobku. Ale jestli a za jak dlouho se jim vložené zdroje vrátí, už nezjišťují. Myslím si, že v této oblasti je ještě u mnohých firem prostor ke zlepšení. Viz obr. 3.

Obr 3: Měříte finanční efektivitu vložených prostředků do vývoje nebo inovací?

5. Závěr

Spojení mezi vědeckým objevem a zajištění praktických výsledků, tj. technologie, je klíčem k vytvoření bohatství pro jednotlivce, společnosti a národy. Uvádí se, že technologie vytváří polovinu hospodářského růstu vyspělých zemí. [11] Nicméně, ukazuje se, že vztah mezi vědeckým objevem a vývojem nových technologií je špatně pochopen.

Většina firem pohybujících se ve stavební praxi o problematice inovací ví, inovace provádí, mají přehled o možnostech využít grantů a dotací na podporu inovací, vývoje a výzkumu vyhledávaných jak českou republikou, tak Evropskou unií, stejně jako firmy pohybující se i v jiných oblastech průmyslu.

V podstatě se dá souhlasit se závěrem jiného výzkumu, zaměřeného na celé hospodářství ČR: „Výsledek průzkumu potvrzuje, že i když firmy do značné míry inovace systematicky neplánují, vnímají je jako neoddelitelnou součást svého podnikání, jako reakci na potřeby klientů a podmínku pro pokračování v rozvoji své činnosti. Četnost inovací je tak v konečném důsledku překvapivě vysoká“ [12]

Výzkumníci a manažeři zjistili, že používání externích znalostí v procesu inovací pomáhá udržet konkurenceschopnost společnosti prostřednictvím posilování inovační výkonnosti. Nicméně, je jen málo známo o tom, proč některé firmy používají externí zdroje znalostí rozsáhlým způsobem, zatímco jiní je sotva kdy použijí. [13]

6. Literatura

- [1] SCHUMPETER, J. A.: Business cycles : a theoretical, historical and statistical analysis of the capitalist process, New York : McGraw-Hill Book Co., 1939
- [2] Švejda, P. a kolektiv: Inovační podnikání, Asociace inovačního podnikání ČR 2007, ISBN 978-80-903153-6-5
- [3] Internetový portál JIC [online], 2011 (dočasně ve výstavbě)
URL: <http://www.inovace.cz/katalogy/slovník/&wQmoVWVRFRIbDFm8=I>
- [4] On-line encyklopedie: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Inovace>, 2011
- [5] VALENTA, F.: *Tvůrčí aktivita – inovace – efekty*, Praha Svoboda 1969
- [6] DRUCKER, P. F.: *Inovace a podnikavost*, Praha Management Press, 1992, ISBN 80 – 85603 – 29 – 2
- [7] VALENTA, F.: *Inovace v manažerské praxi*, Praha Velryba 2001, ISBN 80-85860-11-2
- [8] VLČEK, R.: *Management hodnotových inovací*, Management press Praha 2008, ISBN 978-80-7261-164-5
- [9] TIDD, J., BESSANT, J.: *Managing Innovation: Integrating technological, market and organizational change*. Wiley 2009, ISBN 9780470998106
- [10] Košturiak, J., Chal, J.: *Inovace, vaše konkurenční výhoda*, CPress Brno 2008, ISBN 978-80-251-1929-7
- [11] BOER P. F.: *The Valuation of Technology: Business and Financial Issues in R&D*, John Wiley & Sons, New York, 1999 ISBN 0471316385
- [12] Závěrečná zpráva výzkumu Postoj podnikatelů v rámci SME k inovacím a jejich financování, zpracovaný firmou Aspectio a. s., Praha 2, 2012
- [13] Brettel, M., Cleven, J., N.: *Innovation Culture, Collaboration with External Partners and NPD Performance, Creativity and Innovation Management*, December 2011, Volume 20, Issue 4, pages 253–272